

Трудові відносини у системі загальної середньої, дошкільної, позашкільної освіти регулюються відповідними законами України, законодавством України про працю, Законом України «Про освіту» та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до статті 21 Кодексу законів про працю України **контракт є особливою формою трудового договору і сфера його застосування визначається законами України,** що суттєво звужує сферу застосування контрактної форми трудового договору.

Укладення контракту у випадках, не передбачених законами України, не допускається, оскільки це знижує рівень соціальної захищеності працівників та суперечить вимогам Конвенції Міжнародної організації праці 158 (1982 року), ратифікованої Україною 4 лютого 1994 року.

Сферу застосування контрактної форми трудового договору у галузі освіти до 28.09.2017 визначав Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII, який втратив чинність у зв’язку з прийняттям Верховною Радою України нового Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.

Згідно зі статтею 20 Закону України № 1060-XII керівники навчальних закладів, що є загальнодержавною власністю та підпорядковані Міністерству освіти і науки України або іншим міністерствам та відомствам, обираються за конкурсом та призначаються на

посаду шляхом укладання з ними контракту.

Відповідно до статті 54 Закону України № 1060-XII педагогічні та науково-педагогічні працівники приймаються на роботу шляхом укладення трудового договору, у тому числі за контрактом.

Новий Закон України «Про освіту» 2145-VIII передбачає можливість укладання контракту тільки з керівником закладу освіти, обраним (призначеним) у порядку, встановленому законодавством та установчими документами закладу освіти.

Законом України «Про загальну середню освіту» не передбачено обов’язкового запровадження для педагогічних працівників контрактної форми трудового договору.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що до 28.09.2017 законодавством про освіту була визначена сфера обов’язкового застосування контракту лише для керівників навчальних закладів, що є загальнодержавною власністю.

Новий Закон України «Про освіту» № 2145-VIII та Закон України «Про загальну середню освіту» (із змінами, внесеними Законом України № 2145-VIII) містять положення, які передбачають, що **керівник державного, комунального закладу загальної середньої освіти призначається на посаду за результатами конкурсного відбору строком на шість років (строком на два роки — для особи, яка призначається на посаду керівника закладу загальної середньої освіти вперше).**

Станом до 28.09.2017 відповідно до статті 21 Кодексу законів про працю України та статті 54 Закону України «Про освіту» № 1060-XII **укладення контракту з педагогічними працівниками загальноосвітніх навчальних закладів було можливе лише за їх згодою.**

Новий Закон України «Про освіту» 2145-VIII не містить положення щодо укладення контракту з педагогічними працівниками.

Варто зазначити! Контракт покликаний забезпечити умови для виявлення ініціативності та самостійності працівника, враховувати його індивідуальні особливості та професійні навички, підвищувати його правову та соціальну захищеність.

Умови контракту, які погіршують становище працівника (порівняно з чинним законодавством та колективним договором), вважаються недійсними.

Згідно з абз. 5 пункту 5 рішення Конституційного Суду України від 9 липня 1998 року № 12-рп/98 у справі щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України контрактна форма трудового договору не може впроваджуватись нормативними актами центральних та місцевих органів виконавчої влади, актами органів місцевого самоврядування, а також колективними договорами і угодами та іншими локальними нормативними актами.

Такі пропозиції суперечать як положенням національного законодавства, так і нормам міжнародного права (Конвенції МОП № 158 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця, Конвенції МОП № 117 про основні цілі та норми соціальної політики, Рекомендації МОП № 166 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця, Директиві Ради 1999/70/ЄС від 28 червня 1999 року, Директиві Ради 1991/383/ЄЕС від 25 червня 1991 року).

Педагогічні працівники в установах та закладах освіти здійснюють свої професійні обов’язки на постійній основні, умови їх роботи носять довготривалий характер, оскільки пов’язані із здійсненням безперервного навчально-виховного процесу в школах, дошкільних навчальних закладах, та не містять передумов вважати такий процес обмеженим у часі для переведення їх на контракт або строковий трудовий договір.

Варто зазначити! При вирішенні питання щодо обрання форми трудового договору з педагогічним працівником **необхідно враховувати положення Галузевої угоди між Міністерством освіти і науки України та ЦК Профспілки працівників освіти і науки України на 2016–2020 роки,**
пунктом 5.3.8 якої передбачена норма щодо:

«спрямування контрактної форми трудового договору на створення умов для виявлення ініціативності працівника, враховуючи його індивідуальні здібності, правову та соціальну захищеність; обов’язковості надання додаткових порівняно з чинним законодавством пільг, гарантій та компенсацій для працівників, з якими укладено контракт; строкові трудові договори, що були переукладені один чи декілька разів, вважати такими, що укладені на невизначений строк».

За матеріалами офіційного сайту

Профспілки працівників освіти і науки України.